

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Хахула Б. В., доктор філософії в галузі економіки,
доцент
Білоцерківський національний аграрний університет,
м. Біла Церква

Одним з інструментів відтворення сільськогосподарських угідь є організація ефективної системи державної підтримки розвитку органічного землеробства в Україні. Так, з метою стимулювання розвитку органічного виробництва постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 609 було внесено зміни до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1102, та передбачено, що фінансова підтримка надається фермерським господарствам на конкурсних засадах на поворотній основі у розмірі, що не перевищує 500 тис. гривень, для проведення оцінки відповідності виробництва органічної продукції (сировини) із забезпеченням виконання зобов'язання щодо повернення бюджетних коштів [1].

Також за рівних умов фермерські господарства, які вирішили виробляти органічну продукцію (сировину), матимуть перевагу порівняно з іншими фермерськими господарствами, які претендуватимуть на отримання фінансової підтримки. Це стало першим кроком у наданні державної підтримки виробникам органіки. Перехідний період є найбільш затратним для виробника, який вирішив займатися органічним виробництвом [2]. Адже він вже

дотримується всіх правил органічного виробництва, проте ще не може реалізовувати свою продукцію як органічну. Відтак саме на цьому етапі доцільною є підтримка такого фермера, рентабельність продукції якого є ще занадто низькою.

На нашу думку, невиважена державна підтримка органічного виробництва зумовить прояв негативних явищ. Так, у країнах Східної Європи після припинення субсидування органічного сектору з боку ЄС, фермери відразу згортали виробництво за безпечними для довкілля технологіями. Тому державне дотування в цій сфері має бути виваженим та цільовим, наприклад, на сертифікацію, на технології чи на підтримку створення органічного кооперативу із соціальною складовою [3].

Відповідно постає необхідність охопити програмою державної підтримки товаровиробників сільськогосподарської продукції, а саме – суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу – виробників органічної продукції та компенсувати їм: витрати на розвиток систем управління органічним виробництвом сільськогосподарської продукції, витрати в перехідний період до органічного виробництва, частково компенсувати витрати на застосування органічних добрив і покращувачів ґрунту, витрати на застосування засобів захисту рослин, витрати на експертизу органічної продукції.

Обґрунтуємо більш детально можливості практичної реалізації напрямів видів державної підтримки. Так, субсидування витрат розвитку систем управління органічним виробництвом сільськогосподарської продукції має на меті часткове відшкодування витрат суб'єктів підприємницької діяльності у сфері агробізнесу, витрат з розвитку систем управління відповідно до одного або кількох стандартів органічного виробництва та

сертифікацію на їх відповідність. Запропонована сума коштів, яка виплачується з державного бюджету, в розмірі 50 % нормативних витрат з розвитку системи управління відповідно до вимог органічного стандарту (стандартів) і сертифікації на його (їх) відповідність, включаючи послуги сертифікаційної компанії та консалтингові послуги з розвитку систем управління відповідно до вимог стандартів органічного виробництва сільськогосподарської продукції.

Часткова компенсація витрат у перехідний період до органічного виробництва, яким вважається проміжок часу, протягом якого неорганічна продукція в результаті дотримання правил і вимог законодавства сертифікується як органічна продукція. У цей період виробник не має можливості маркувати свою продукцію як «органічний продукт» і, відповідно, отримувати економічний ефект. Тривалість перехідного періоду залежить від виду діяльності, який підлягає оцінюванню та підтвердження відповідності. У середньому його тривалість дорівнює 2–3 роки.

Як підтверджує міжнародна практика, в цей період надто важливо підтримувати виробника шляхом субсидування, адже його доходи зменшуватимуться через зниження врожайності. Тому пропонується в перехідний період ввести субсидування виробництва пріоритетних культур і вартості витрат на обробіток сільськогосподарських культур у захищеному ґрунті в розмірі 10 % від вартості фактичного обсягу виробленої продукції.

Компенсація вартості добрив і поліпшувачів ґрунту в органічному виробництві має надаватися за аналогією із субсидування вартості добрив (за винятком органічних), де норми компенсації на добрива розраховувалися в розмірі 30 % мінімальної ринкової вартості добрив. При

цьому компенсація витрат поширюється на добрива і поліпшувачі ґрунту, що внесені до Списку дозволених речовин в органічному виробництві.

Компенсація витрат на застосування засобів захисту рослин в органічному виробництві має надаватися за аналогією із субсидуванням вартості біоагентів (ентомофагів) і біопрепаратів, призначених для обробки сільськогосподарських культур з метою захисту рослин, де норми субсидій на засоби захисту рослин обчислюються в розмірі 30 % мінімальної ринкової їх вартості.

Компенсація витрат на експертизу органічної продукції, зокрема, вартості оцінки стану навколишнього середовища та якості продукції на відповідність параметрам органічного виробництва має дещо складніший механізм. Як доводить міжнародний та вітчизняний досвід, товаровиробники органічної продукції змушені неодноразово робити таку оцінку стану навколишнього середовища та якості продукції. Особливо це питання важливе при експорті органіки. Зокрема, найбільш затребуваними є лабораторні дослідження на виявлення залишків пестицидів. Ці дослідження пропонується субсидувати в розмірі, відповідному половині їх вартості.

Кожен із запропонованих видів субсидій має аналог у чинному законодавстві. Нами ж пропонується розробити окремі «Правила стимулювання органічних виробників», які поряд із субсидуванням та іншими механізмами фінансового стимулювання будуть передбачати і нефінансові механізми регулювання. Реалізація Правил повинна бути підпорядкована застосуванню стимулів та економічних важелів, за допомогою яких можна впливати на інтереси й виробничі показники сільських товаровиробників (субсидії, кредити, інвестиції тощо). Слід зазначити, що державну підтримку зможуть отримати

тільки ті виробники, які внесені в Державний реєстр виробників органічної продукції.

Література

1. Гузь М. М. Собченко Т.С. Органічне землеробство: проблеми та орієнтири розвитку в Україні. Молодий вчений. 2018. № 6(1). С. 196–199.
2. Кузьменко О. Б. Органічне землеробство як фактор євроінтеграції України. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2013. №3. С. 151–155.
3. Найда І. С., Запша Г. М. Органічне землеробство як пріоритетний напрям соціоекономічного розвитку сільського господарства України. Бізнес Інформ. 2015. № 1. С. 200–204.